

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI QISHLOQ VA SUV
XO'JALIGI VAZIRLIGI

TOSHKENT DAVLAT AGRAR UNIVERSITETI

QORAMOLCHILIK

(uslubiy ko'rsatma)

Toshkent 2014

Ushbu uslubiy ko'rsatma 5410600 - "Zootexniya" yo'nalishi bakalavrlariga
"Qoramolchilik" fanidan kurs ishini bajarish uchun tuzilgan.

TUZUVChILAR: U.N.Nosirov - Zootexniya kafedrasining professori, O'zFA
muxbir a'zosi, O'zbekiston Respublikasida
xizmat ko'rsatgan fan arbobi.

O.A.Mamadiyev - Zootexniya kafedrasi assistenti.

TAQRIZChILAR: D.S.Vohidova – Toshkent Davlat agrar universiteti
Veterinariya kafedrasi dotsenti, v.f.n.

I.Maqsudov - Toshkent Davlat agrar universiteti
Zootexniya kafedrasi professori, q.x.f.d.

Ushbu uslubiy ko'rsatma Zootexniya kafedrasining 2014 yil ____ yanvardagi
majlisida (bayonnoma №) ko'rib chiqildi va ma'qullandi.

Zootexniya fakulteti o'quv-uslubiy komissiyasining 2014 yil ____ fevraldagi
majlisida (bayonnoma №) ko'rib chiqildi va chop etishga tavsiya etildi.

Universitet o'quv-uslubiy kengashining 2014 yil ____ apreldagi majlisida
(bayonnoma №) tasdiqlandi va chop etishga tavsiya etildi.

Kirish.

O'zbekiston Respublikasining mustaqilligi davrida qishloq xo'jaligida iqtisodiy islohatlarga tegishli qator qonuniy hujjatlar qabul qilindi. Chorvachilik nodavlat xo'jaliklari ixtiyoriga topshirildi hamda xususiylashtirildi. Fermer xo'jaliklari tashkil etildi va ularni rivojlantirishga katta e'tibor berilmoqda. Iqtisodiy islohatlarni yanada chuqurlashtirish ishlari ayniqsa qoramolchilik sohasida jadal olib borilmoqda. Shu boisdan iqtisodiy islohatlar talabidan kelib chiqqan holda, bakalavrlarni qoramolchilik fanini chuqur o'zlashtirish, uning amaliyot sohaslarini to'liq egallashga jalb etish asosiy maqsad bo'lib hisoblanadi. Bakalavrlarning vazifasi qoramolchilikka oid bo'lgan masalalarni: jumladan, qoramolchilikning o'rni, ahamiyati va ularning kelib chiqishi, yaqin urug'doshlarini, mollarning eksterer, interer va konstitutsiyasini o'zlashtirish; sut va go'sht mahsuldorligining shakllanish xususiyatlari va ularni ko'paytirish omillarini aniqlash; turli zotlarni va ularning xo'jalik foydali belgilari va biologik xususiyatlarini o'rganish; naslchilik ishlari, urchitish texnikasi va mahsulotlar ishlab chiqarish texnologiyalarini to'liq o'zlashtirish, yosh mollarni parvarishlash, saqlash tizimlarini o'rganish va hokazolar.

Kurs ishini bajarish ikki qismdan iborat: birinchi qismida sohaning nazariy asoslari, naslchilik ishi, zotning tavsifi, mollarni urchitish, zot yaratish usullari va texnikalari, yosh mollarni parvarishlash va saqlash, sut va go'sht mahsulotlarini ishlab chiqarish texnologiyalarini tahlil etish hamda ularning respublika oldida turgan muammolarni ochish va tegishli takliflar berishni o'rganadilar; ikkinchi qismida yosh mollarning o'sish va ulg'ayishiga, urg'ochi tana va g'unajinlarni parvarishiga, novvoslarni boqish va bo'rdoqilashga, sigirlar sersutligini oshirishga, mahsuldorligini aniqlashga, sut va go'sht mahsuldorlik yo'nalishidagi sigirlarni baholash va tanlashda tegishli topshiriqlarni ishlab chiqarishni hamda ularni to'liq tahlil qilishni o'zlashtiradilar. Kurs ishini yakunida talabalar bergan xulosa va takliflarni aniq izohlashga hamda foydalanilgan adabiyotlarni to'g'ri keltirishni o'rganadilar.

Kurs ishini bajarish bo'yicha uslubiy ko'rsatmalar.

Kurs ishidagi nazariy va amaliy topshiriqlari fanning namunaviy va ishchi dasturlariga amal qilgan holda tuzilgan. Talabalar kurs ishida berilgan ikkita nazariy masalalarni to'liq tahlil etishlari va undagi mavzular bo'yicha keyingi 10 yil davomida respublika va boshqa davlatlarda chop etilgan ilmiy ishlar va fan yangiliklariga oid ma'lumotlarni oynomalar va ilmiy – ommaviy adabiyotlardan foydalangan holda keltirishlari zarur. Amaliy topshiriqlar uslubiy to'g'ri echilib natijalari to'liq tahlil etilishi kerak. Har bir bakalavr № 1 jadvalga binoan o'z sinov daftarchasining oxirgi ikki raqami asosida variantini aniqlaydi va undagi topshiriqlarni bajaradi. Jadvaldagi birinchi ikkita topshiriq nazariy savol va keyingi to'rttasi (yosh mollarning o'sishi va go'sht mahsuldorligi; sigirlarning sut mahsuldorligi; poda harakati; qoramollar bonitirovkasi) amaliy topshiriqlardir.

Foydalaniladigan adabiyotlar:

1. E.A.Arzumanyan “Skotovodstvo” M. 1984
2. N.A.Mavlonov “Qoramolchilik” T. 1984
3. U.N.Nosirov “Qoramolchilik” Toshkent, 2001
4. Z.T.To’raqulov, A.Abdurasulov, Yu.Ibragimov “Qoramolchilikdan amaliy mashg’ulotlar” Sam., 1996
5. U.N.Nosirov. Ma’ruza matni “Qoramolchilik” Toshkent, 2003.
6. U.N.Nosirov, O.Mamadiyev “ Qoramolchilikdan amaliy mashg’ulotlar”.
7. Yu.S.Izilov. Praktikum po skotovodstvu. M: “Agropromizdat” 1988
8. Sut, sut va go’sht yo’nalishidagi qoramol zotlarini bonitirovka qilish uchun vaqtincha ko’rsatma. T. 1991
9. Instruktsiya po bonitirovke krupnogo rogatogo skota myasno’x porod. Moskva, 1988
10. Oynomalar: “O’zbekiston qishloq xo’jaligi”; “Zooveterinariya”; “Agrar fani xabarnomasi”, “Zootexniya”, “Molochnoe i myasnoe skotovodstvo”.
11. O’zChITIning ilmiy maqolalar to’plami, ilmiy ishlar, avtoreferatlar va monografiyalar.
12. Internet ma’lumotlari.

Kurs ishi savollarining variantlar bo'yicha taqsimoti

Raqamlarni oxiridan oldingi soni	Raqamlarning oxirgi soni									
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
0	1,46,101, 131,190,191	2,47,102, 132,189,192	3,48,103, 133,188,193	4,52,104, 134,187,194	5,53,105, 135,186,195	6,54,106,1 36,185,196	7,55,107, 137,184,197	8,56,108, 138,183,198	9,57,109, 139,182,199	10,58,110, 140,181,200
1	11,59,111, 141,180,201	12,60,112, 142,179,202	13,61,118, 143,178,203	14,62,114, 144,177,204	15,63,115, 145,176,205	16,64,116, 146,175,206	17,65,117, 147,174,207	18,66,118, 148,173,208	19,67,119, 149,172,210	20,68,120, 150,171,211
2	21,69,121, 151,170,212	22,70,122, 152,169,213	23,71,123, 153,168,214	24,72,124, 154,167,215	25,73,125, 155,166,216	26,74,126, 156,165,217	27,75,127, 157,164,218	28,76,128,1 58,163, 219	29,77,129, 159,162,220	30,78,130,1 60,161, 220
3	31,79,112, 160,161,219	32,80,114, 159,162,218	33,81,116, 158,163,217	34,82,118, 157,164,216	35,83,120, 156,165,215	36,84,122, 155,166,214	37,85,124, 154,167,213	38,86,126, 153,168,212	39,87,128, 152,169,211	40,88,130, 160,161,210
4	41,89,113, 160,171,209	42,90,115, 159,172,208	43,91,117, 158,173,207	44,92,119, 157,174,206	45,93,121, 156,175,205	49,94,123, 155,176,204	50,95,125, 154,177,203	51,96,127, 153,178,202	52,97,129, 152,179,201	27,98,111, 151,180,200
5	1,99,102, 150,181,199	3,100,101, 149,182,198	5,53,104, 148,183,197	7,55,103, 147,184,196	9,57,106, 146,185,195	11,59,105, 145,186,194	13,61,108, 144,187,193	15,63,107, 143,188,192	17,65,110, 142,189,191	19,67,109, 141,190,201
6	21,69,110, 140,170,202	23,71,111, 139,171,203	25,73,112,1 38,181,204	27,75,113, 137,173,205	29,77,114, 136,174,206	31,79,115, 135,175,207	33,81,116,1 34,176, 208	35,83,117, 133,177,209	37,85,118, 132,178,210	39,87,119, 131,179,211
7	41,47,120, 133,180,212	43,49,121, 134,181,213	45,51,122, 135,182,214	2,48,123, 136,183,215	4,50,124, 137,184,216	6,52,125, 138,185,217	8,54,126, 139,186,218	10,56,127, 140,187,219	12,58,128, 141,188,220	14,60,129,1 42,189, 195
8	16,62,130, 143,190,196	18,64,103, 144,169,197	20,66,102, 145,168,198	22,68,101, 146,167,199	24,70,104, 147,166,200	26,72,107, 148,165,201	28,74,106, 149,164,202	30,76,105, 150,163,203	32,78,108, 151,162,204	34,80,109, 152,161,205
9	36,82,115, 153,175,206	38,84,116, 154,176,207	40,86,118, 155,177,208	42,88,119, 156,178,209	44,90,117, 157,179,210	21,92,120, 158,180,211	22,94,121, 159,181,212	23,96,122, 160,182,213	24,98,123, 132,183,214	25,100,124 131,184,215

Nazariy savollar.

1. Golland zoti tahlili
2. Golshtin zoti tahlili
3. Qora – ola zoti tahlili
4. Estoniya va boshqa boltiq bo'yi qora – ola zoti tahlili
5. Avliyo ota zoti tahlili
6. Xolmagor zoti tahlili
7. Tagil zoti tahlili
8. Yaroslav zoti tahlili
9. Bushuev zoti tahlili
10. Zebusimon mollar tahlili
11. Istoben zoti tahlili
12. O'zbekiston qora – ola zoti tahlili
13. Ukraina oqbosh zoti tahlili
14. Angler zoti tahlili
15. Daniya qizil zoti tahlili
16. Qizil cho'l zoti tahlili
17. Estoniya va boshqa boltiq bo'yi qizil zoti tahlili

18. Ayrshir zoti tahlili
19. Jersey zoti tahlili
20. Simmental zoti tahlili
21. Shvits zoti tahlili
22. Kostroma zoti tahlili
23. Lebedin zoti tahlili
24. Olatov zoti tahlili
25. Kavkaz qo'ng'ir zoti tahlili
26. Karpat qo'ng'ir zoti tahlili
27. Bestujev zoti tahlili
28. Tambov zoti tahlili
29. Gorbatov qizil zoti tahlili
30. Kurgan zoti tahlili
31. Ukraina kulrang zoti tahlili
32. Pintsgau zoti tahlili
33. Yurin zoti tahlili
34. Qalmiq zoti tahlili
35. Qozoqi oqbosh zoti tahlili
36. Gereford zoti tahlili
37. Shortgorn zoti tahlili
38. Aberdin – angus zoti tahlili
39. Gallovev zoti tahlili
40. Sharole zoti tahlili
41. Limuzin zoti tahlili
42. Kian zoti tahlili
43. Santa – gertruda zoti tahlili
44. Brangus zoti tahlili
45. AQShning yangi go'shtdor duragay zotlari (braford, sharbrey, kanshim, biffalo, kattalo va hakoza) tahlili
46. O'zbekistonda qoramolchilikning holati va rivojlanish tendentsiyasi
47. O'zbekistonda qoramolchilik faninig rivojlanishi va uning istiqbollari
48. Qoramollarni qo'lga o'rgatish va xonakilashtirish
49. Qoramollarning urug'doshlaridan qo'tos va buyvol mollari tahlili
50. Qoramollarning urug'doshlaridan Hindiston keng peshonali buqalar va bizonlar tahlili
51. Zebular va ularni sut hamda go'sht yo'nalishidagi zotlari tahlili
52. Qoramollar ekstereri va uni o'rganish usullari
53. Qoramollar intereri va uni o'rganish usullari
54. Konstitutsiya va uni aniqlash tahlili
55. Qoramollarning kraniologik xillari tahlili
56. Sut mahsuldorligi, uning hosil bo'lishi va ajralib chiqishi, laktatsiya va uning turg'unligi
57. Sut mahsuldorligiga ta'sir etuvchi omillar, sersutlikni oshirish omillari
58. Go'sht mahsuldorligi, go'sht nimtasining morfologik tarkibi

59. Go'sht mahsuldorligining shakllanishi
60. Zot klassifikatsiyasi va uning tarkibiy qismini tahlili
61. Naslchilik ishi va uni tashkil etish (tizimi, korxonalar, naslchilik xo'jaliklari)
62. Naslchilik ishining nazariy asoslari tahlili
63. Qoramollarning asosiy seleksion belgilari, buqalarni baholash va tanlash
64. Qoramollarning asosiy seleksion belgilari, sigirlarni baholash va tanlash
65. Bonitirovka o'tkazish, mollarni guruhlarga ajratish va saralash rejasini tuzish tahlili
66. Mollarni saralash, uning xillari va shakllari
67. Mollarni tizimlar uzra urchitish, kross xillari va modellari
68. Naslchilik ishini rejalashtirish tahlili
69. Zot ustida naslchilik ishlari rejasini tuzish
70. Keng miqyosli seleksiya tahlili, uni tashkil etish va samaradorligi
71. Podani tashkil etish, poda harakati tahlili
72. Qoramollarni urchitish texnikasi
73. Yosh mollarni parvarishlashning nazariy asoslari
74. Embriolik davridagi o'sish va unga ta'sir etuvchi omillar
75. Tug'ilgandan keyingi o'sish va ulg'ayish davrlari tahlili
76. Buzoqlarni saqlash va parvarishlash xillari hamda oziqlantirish shakli tahlili
77. Urg'ochi tana va g'unajinlarni parvarishlash texnologiyalari
78. Erkak yosh mollarni go'shtga jadal parvarishlash texnologiyalari
79. Go'shtchilik komplekslarida buqachalarni parvarishlash xillari va texnologiyalari
80. Xo'jaliklararo bo'rdoqchilik korxonalari va ularning texnologiyalari
81. Go'shtdor qoramolchilikni yuritish xillari va texnologiyalari
82. Go'shtdor qoramolchilikda urchitish texnikasi, buzoqlarni parvarishlash, novvoslarni go'shtga boqish va bo'rdoqilash texnologiyasi
83. Sut ishlab chiqarishning uzviy tsexli texnologiyasi tahlili
84. Fermer xo'jaliklari modellari va ularda sut ishlab chiqarish texnologiyalari
85. Sut yo'nalishidagi mollarni saqlash tizimi va usullari
86. Sigirlarni sersut qilish usullari va texnologiyasi
87. Sigirlarni mashinada sog'ish tizimi va ilg'or tajriba
88. Sanoat usulida chatishtirishning nazariy asoslari va amaliy natijalari
89. O'zbekistonda go'shtdor qoramolchilikni tashkil etish uslublari tahlili
90. O'zbekistonda sersut qoramolchilikni tashkil etish uslublari tahlili
91. Sut, sut – go'sht mahsuldorlik yo'nalishidagi zotlarni bonitirovka qilish uslublari tahlili
92. Go'sht mahsuldorlik yo'nalishidagi zotlarni bonitirovka qilish uslublari tahlili
93. Chorvachilikdagi iqtisodiy islohotlar, nodavlat xo'jaliklarni tashkil etish va rivojlantirish

94. Fermer xo'jaliklarini rivojlantirish omillari, ilg'or sut ishlab chiqarish texnologiyasi
95. Sut ishlab chiqarishning AQSh va Isroil texnologiyalari
96. Ochiq maydonchalarda go'sht ishlab chiqarish texnologiyalari ilg'or tajriba
97. XXI asr chorvachilik rivojida qoramolchilik istiqbollari
98. Chatishtirishning zot yaratish uslubi va uning amaliyotdagi natijalari
99. Qo'shmahsuldorli qo'ng'ir zotlarni yaratish shakli va uslubi
100. Duragay go'shtdor zotlarni yaratish shakli va uslubi

Topshiriq 1.

101 – 130 vazifalar asosida yosh mollarning o'sishi va go'sht mahsuldorligini №2 jadvaldagi (101 – 130) vazifalar asosida quyidagicha bajaring.

Yosh mollarning o'sishi va go'sht mahsuldorligini aniqlash

Ko'rsatkichlar	Natijalar
- Tug'ilgan vaqtidagi tirik vazni, kg - Boqish davomiyligi, oy - Boqish yakunidagi tirik vazni, kg - So'yishdan oldingi tirik vazni, kg - So'yim vazni, kg - Jami sarflangan: oziqa birligi, kg - hazmlanuvchi protein, kg - Aniqlanadigan topshiriqlar: - Boqish davomida vaznning mutloq o'sishi, kg - Boqish davrida vaznning o'rtacha kunlik o'sishi, g - Boqish davrida vaznning nisbiy o'sishi, % - 1kg vazn o'sishi uchun sarflangan: oziqa birligi, kg - hazmlanuvchi protein, g - 1kg oziqa birligiga to'g'ri kelgan hazmlanuvchi protein, g - So'yim chiqimi, %	

Bajarish uslubi:

Vaznning mutloq o'sishi $W_2 - W_1$ q (W_1 -tug'ilgandagi tirik vazni, W_2 - boqish yakunidagi tirik vazni);

Vaznning o'rtacha kunlik o'sishi
$$\frac{W_2 - W_1}{t} \text{ q}$$

(t – boqish davomidagi jamiki kunlar);

Vaznning nisbiy o'sishi
$$- \frac{W_2 - W_1}{(W_1 + W_2) : 2} \text{ q} \times 100$$

1 kg vazn o'sishi uchun sarflangan:

- oziqa birligini aniqlashda jamiki sarflangan oziqa birligi ko'rsatkichi vaznning mutloq o'sish ko'rsatkichiga bo'linadi.

- hazmlanuvchi proteinni aniqlash yo'li ham oziqa birligini aniqlash singari.

- jamiki sarflangan hazmlanuvchi proteinni jamiki oziqa birligiga bo'lish bilan 1 kg oziqa birligiga to'g'ri kelgan hazmlanuvchi protein topiladi.
- so'yim chiqimi – so'yim vazni x 100 va bo'lingan so'yishdan oldingi tirik vazniga.

Jadval №2

Yosh mollarning vazn o'sishi va go'sht mahsuldorligini aniqlash bo'yicha
topshiriq variantlari

Variantlar	Hayvon-ning inv. raqami	Tirik vazni			So'yim vazni, kg	Sarflangan oziqalar, kg	
		tug'ilganda	15oyligida	so'yishdan oldin		oziqa birligi	hazmlanuvchi protein
101	1	30	420	408	205	3355	330
102	3	31	405	393	200	3295	330
103	5	32	427	405	202	3475	345
104	7	33	430	420	220	3450	340
105	9	34	435	412	218	3448	345
106	11	35	443	430	216	3430	340
107	13	23	400	387	206	3320	333
108	15	24	405	388	209	3315	330
109	17	25	407	390	212	3370	335
110	19	26	409	395	211	3350	335
111	21	27	412	400	215	3356	335
112	23	28	415	400	213	3340	383
113	25	29	422	410	216	3335	334
114	27	40	440	425	240	3000	300
115	29	41	442	430	245	3020	300
116	31	42	448	435	247	3060	303
117	33	43	453	440	255	2900	287
118	35	44	458	444	260	2890	285
119	37	45	465	450	261	2940	290
120	39	46	470	455	270	2970	292
121	41	47	468	455	271	3030	297
122	43	48	472	458	270	2970	295
123	45	49	475	460	272	3000	297
124	47	50	480	465	285	3030	295
125	49	30	405	483	205	3187	300
126	51	33	412	390	207	3259	320
127	53	27	403	385	208	3270	321
128	55	35	417	395	213	3360	330
129	57	32	422	397	218	3355	332
130	59	30	430	418	235	3440	340

Topshiriq 2.

131 – 160 vazifalar asosida sigirlarning sut mahsuldorligini № 3 jadvalda keltirilgan (131 - 160) vazifalarga asoslanib aniqlang va quyidagicha bajaring.

№ _____ sigirning sut mahsuldorligini aniqlash

Ko'rsatkichlar	Natijalar
- Laktatsiyadagi sut sog'imi, kg - Uning o'rtacha yog'lilik darajasi, % - Sigirning tirik vazni, kg Aniqlanadigan topshiriqlar: - Laktatsiyada olingan sut yog'i, kg - Laktatsiyada sog'ilgan 1 % li sut, kg - Sutdorlik koeffitsienti, kg - Sut sog'imining zachyot massasi, (3,5% li zachyot sutga nisbatan), kg - Sigirning ishlab chiqarish xili (sut yoki sut – go'sht yo'nalishida)	

Bajarish uslubi:

- Laktatsiyada olingan sut yog'ini (Syo) aniqlashda sut sog'imi (Ss) uning yog'lilik darajasiga (Yod) ko'paytiriladi, so'ng 100 ga bo'linadi.

$$Syo = \frac{Ss \times Yod}{100}$$

- 1 % li sut miqdori (Sm) ni aniqlashda sut sog'imi (Ss) uning yog'lilik darajasiga (Yod) ko'paytiriladi. $Sm = Ss \times Yod$
- Sutdorlik koeffitsientini (Sk) aniqlashda laktatsiyadagi bergan sut sog'imi (Ss) miqdori 100 ga ko'paytirilib sigirning tirik vazniga bo'linadi.

$$Sk = \frac{Ss}{Tv} \times 100$$

- Sutning zachyot massasi (Zm) sut sog'imini (Ss) o'rtacha yog'lilik darajasiga (Yod) ko'paytirish va zachyot yog'lilik miqdoriga (Zyo) bo'lish bilan aniqlanadi.

$$Zm = \frac{Ss \times Yod}{Zyo}$$

- Ishlab chiqarish xili sutdorlik koeffitsienti orqali aniqlanadi (650 – 700 kg dan yuqorisi sut yo'nalish xilida bo'ladi).

Sigirlarni sut mahsuldorligini aniqlash bo'yicha topshiriq variantlari

Variantlar	Sigirning inventar raqami	Tirik vazni kg	Laktatsiya soni	Laktatsiya oylari																			
				1		2		3		4		5		6		7		8		9		10	
				Sut sog'imi, kg	Yog'iligi, %	Sut sog'imi, kg	Yog'iligi, %	Sut sog'imi, kg	Yog'iligi, %	Sut sog'imi, kg	Yog'iligi, %	Sut sog'imi, kg	Yog'iligi, %	Sut sog'imi, kg	Yog'iligi, %	Sut sog'imi, kg	Yog'iligi, %	Sut sog'imi, kg	Yog'iligi, %	Sut sog'imi, kg	Yog'iligi, %	Sut sog'imi, kg	Yog'iligi, %
131	2	550	III	440	3.5	580	3.5	630	3.4	550	3.6	570	3.8	490	3.8	385	3.9	320	3.9	270	4.0	120	4.0
132	4	500	II	280	3.7	470	3.7	530	3.8	540	3.7	485	3.8	390	3.9	275	4.0	280	4.1	180	4.1	70	4.1
133	6	530	IV	462	3.6	460	3.7	580	3.7	610	3.7	620	3.8	510	3.9	435	3.9	370	3.9	218	4.0	100	4.1
134	8	520	III	465	3.5	686	3.6	720	3.6	635	3.7	548	3.8	400	3.9	330	3.9	220	3.9	170	3.9	110	4.1
135	10	450	II	382	3.6	590	3.6	664	3.6	525	3.6	559	3.6	452	3.7	338	3.7	300	3.9	230	3.8	108	3.9
136	12	430	I	310	3.8	525	3.6	575	3.6	404	3.7	365	3.8	330	3.8	300	3.9	200	3.9	200	4.0	100	4.1
137	14	510	III	275	3.6	488	3.6	662	3.7	700	3.6	660	3.8	620	3.8	510	3.9	440	3.9	266	4.1	94	4.2
138	16	530	IV	375	3.7	462	3.7	620	3.7	710	3.6	643	3.8	540	3.8	480	3.8	358	3.9	220	4.0	80	4.2
139	18	500	III	420	3.7	670	3.7	730	3.6	690	3.7	610	3.8	560	3.9	500	3.9	380	3.9	300	4.0	170	4.1
140	20	500	II	310	3.7	525	3.7	575	3.7	404	3.8	364	3.8	340	3.9	300	3.9	250	4.0	200	4.1	116	4.2
141	22	505	III	420	3.7	670	3.8	730	3.6	690	3.8	610	3.8	560	3.9	500	3.9	380	3.8	300	4.0	170	4.1
142	24	515	IV	580	3.5	720	3.5	660	3.6	690	3.6	560	3.7	500	3.7	440	3.7	400	3.9	320	3.9	160	4.0
143	26	480	II	310	3.8	525	3.7	575	3.7	404	3.8	364	3.9	340	4.0	300	3.8	250	4.1	200	4.1	116	4.2
144	28	505	III	580	3.5	720	3.5	660	3.5	690	3.6	560	3.7	500	3.7	440	3.7	400	3.9	320	3.9	160	4.1
145	30	518	III	400	3.5	650	3.5	600	3.5	570	3.6	500	3.7	480	3.7	400	3.9	340	4.0	280	4.1	140	4.2
146	32	525	IV	350	3.6	670	3.7	620	3.8	580	3.8	540	3.8	450	3.9	410	3.8	270	3.8	150	3.9	110	4.1
147	34	515	IV	615	3.7	640	3.7	682	3.6	700	3.6	670	3.7	584	3.8	512	3.8	345	3.7	225	4.0	78	4.2
148	36	525	IV	365	3.6	586	3.6	620	3.6	535	3.7	448	3.8	300	3.8	230	3.9	220	3.9	170	3.9	110	4.2
149	38	490	II	415	3.7	440	3.7	482	3.7	500	3.6	470	3.7	384	3.8	312	3.8	245	3.8	225	4.0	178	4.0
150	40	510	III	465	3.5	586	3.6	520	3.6	435	3.7	348	3.8	300	3.9	230	3.9	220	3.9	170	3.9	110	4.0
151	42	520	III	375	3.6	520	3.6	600	3.6	580	3.7	460	3.7	440	3.8	380	3.7	270	3.8	210	4.0	110	4.1
152	44	500	II	310	3.7	425	3.7	475	3.7	405	3.8	364	3.9	340	3.9	300	3.9	250	4.0	200	4.1	116	4.2
153	46	500	II	350	3.7	410	3.7	460	3.6	405	3.7	370	3.8	32	3.8	260	3.9	210	4.1	195	4.1	112	4.1
154	48	530	III	320	3.8	470	3.7	444	3.7	440	3.7	386	3.8	340	3.8	300	3.9	210	3.9	120	3.9	100	4.1
155	50	540	IV	330	3.6	470	3.5	420	3.6	430	3.6	440	3.7	300	3.8	270	3.9	170	4.0	185	4.0	90	4.2
156	52	520	III	300	3.5	550	3.5	500	3.5	470	3.7	400	3.7	380	3.7	300	3.9	220	4.0	180	4.1	140	4.2
157	54	430	I	280	3.6	460	3.5	540	3.6	420	3.7	320	3.7	320	3.7	250	3.7	230	3.9	130	4.0	100	4.1
158	56	450	I	260	3.8	340	3.9	390	4.0	360	4.0	300	4.0	270	4.1	220	4.1	200	4.1	180	4.2	100	4.3
159	58	440	I	290	3.8	410	3.9	440	3.7	370	3.8	300	4.0	280	3.9	250	4.0	230	4.1	120	4.1	90	4.2
160	60	420	I	300	3.8	420	3.8	460	3.9	390	3.9	350	3.8	310	3.8	260	4.0	200	4.0	160	4.0	110	4.2

Topshiriq 3.

161 – 190 vazifalar asosida poda harakatini jadval № 4 da keltirilgan (161-190) vazifalarga asoslanib quyidagicha bajaring.

№ nchi modelli fermer xo'jaligida poda tarkibi hamda mahsulot hajmini aniqlash.

Ko'rsatkichlar	Natijalar
- Fermer xo'jaligida mollar soni, bosh - Poda tarkibida sigirlar miqdori, % - Sigirlarni o'rtacha sut sog'imi, kg - Yosh mollarning o'rtacha kunlik semirishi, g - Har 100 sigir va ikki yoshdan yuqori g'unajinlardan olinadigan buzoq, bosh Aniqlanadigan topshiriqlar: - Poda tarkibidagi mollar guruhini aniqlang, bosh - Buqalar, - Sigirlar, - Ikki yoshdan yuqori g'unajinlar, - Ikki yoshgacha bo'lgan urg'ochi tanalar, - Bir yoshgacha bo'lgan urg'ochi mollar, - Ikki yoshgacha bo'lgan erkak mollar, - Bir yoshgacha bo'lgan erkak mollar, - Bo'rdoqidagi mollar, - Sut ishlab chiqarish hajmi, ts - Yosh mollar vaznini oshirish hajmi, ts - Buzoq olish miqdori, bosh	

Eslatma: 161 – 190 topshiriqlarni bajarishda qoramolchilik amaliy mashg'ulotlarida bayon qilingan poda harakati to'g'risidagi yo'riqnomalardan foydalaning.

Jadval № 4.

Har xil modeli fermer xo'jaliklarida poda tarkibini tuzish hamda mahsulotlar ishlab chiqarish hajmini aniqlash bo'yicha topshiriq variantlari.

Variantlar	Mollar zoti	Podadagi mollar soni, bosh	Poda tarkibidagi sigirlar miqdori, %	Sigirlarning o'rtacha sut sog'imi, kg	Yosh mollarning o'rtacha kunlik o'sishi, g	Har bir yosh mollarning furaj kuni	100 bosh sigir va 2 yoshdan oshgan g'unajinlardan buzoq olish
161	Qora-ola	100	30	3000	450	325	85
162	--/--	150	35	3300	480	320	87
163	--/--	200	40	3600	510	315	89
164	--/--	250	45	3900	540	310	91
165	--/--	300	50	4200	570	305	93
166	--/--	350	55	4500	600	300	95
167	Qizilcho'l	100	30	2000	350	325	85
168	--/--	150	35	2300	380	320	87
169	--/--	200	40	2600	410	315	89
170	--/--	250	45	2900	440	310	91
171	--/--	300	50	3200	470	305	93
172	--/--	350	55	3500	500	300	95
173	Bushuev	100	30	1500	400	325	85
174	--/--	150	35	1800	430	320	87
175	--/--	200	40	2100	460	315	89
176	--/--	250	45	2400	490	310	91
177	--/--	300	50	2700	520	305	93
178	--/--	350	55	3000	550	300	95
179	Shvits	100	30	2500	450	325	85
180	--/--	150	35	2800	480	320	87
181	--/--	200	40	3100	510	315	89
182	--/--	250	45	3400	540	310	91
183	--/--	300	50	3700	570	305	93
184	--/--	350	55	4000	600	300	95
185	Santa-gertruda	100	30	-	500	340	80
186	--/--	150	35	-	550	335	82
187	--/--	200	40	-	700	330	84
188	--/--	250	45	-	750	325	86
189	--/--	300	50	-	800	320	88
190	--/--	350	55	-	850	315	90

Topshiriq 4.

191 – 220 vazifalar asosida sigirni bonitirovka qilishni jadval № 5 da keltirilgan (191-220) vazifalarga asoslanib bajaring.

№ ____ variantdagi _____ zotli sigirning bonitirovka klassini aniqlash.

Ko'rsatkichlar	Natijalar
Sigirning zoti Genotipi bo'yicha baholash Onasining kompleks klassi, ball Otasining kompleks klassi, ball Otasining nasl sifati, ball Fenotipi bo'yicha baholash (zot standartiga nisbatan) Tirik vazni, ball Eksterer va konstitutsiyasi, ball Sutdorligi bo'yicha baholash: Sh. J. Sut yog'i chiqimi standartga nisbatan, ball Sut berish tezligi, ball Umumiy ball: Bonitirovka klassi Sigirlar klassiga avlodining sifati bo'yicha o'zgartirish kiritish, klass	

Eslatma: 191 – 220 topshiriqlarni bajarishda “Sut, sut – go'sht yo'nalishidagi qoramol zotlarini bonitirovka qilish” qo'llanmasidan foydalaning.

Jadval № 5

Sigirlar kompleks klassini aniqlash bo'yicha topshiriq variantlari

Variant-lar	Zoti	Genotipi			Sigirning laktatsiya soni	Sigirning tirik vazni, kg	Eksterer va konstitutsiyasi, ball	Sut mahsuldorligi (305 kunlik)			Qizlari klassi
		Onasi-ni klassi	Otasining					Sut sog'imi, kg	Sutning o'rtacha yog'liligi, %	Sut berish tezligi, kg/min	
			Klassi	Nasllik qiymati							
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
191	Qora-ola	Elita	El-rek	A ₁ B ₁	III	550	8,5	5350	3,70	1,95	-
192	--/--	Elita	El-rek	A ₁ B ₂	VII	560	8,5	5300	3,65	2,10	El-rek
193	--/--	Elita	El-rek	A ₁ B ₃	VI	540	8,0	4850	3,75	1,85	Elita
194	--/--	I klass	Elita	A ₃	VI	520	8,0	4700	3,60	1,90	Elita
195	--/--	I klass	Elita	A ₂	VII	530	8,0	5150	3,55	1,80	El-rek
196	--/--	I klass	Elita	A ₂ B ₁	I	430	7,5	2800	3,80	1,90	-
197	--/--	Elita	Elita	A ₃ B ₃	I	450	8,0	300	3,85	1,50	-
198	--/--	II klass	Elita	A ₃ B ₁	II	450	8,0	3900	3,90	1,35	-
199	Bushuev	Elita	El-rek	A ₁	III	470	8,0	4100	3,85	1,80	-
200	--/--	Elita	El-rek	A ₂ B ₁	IV	500	8,5	4350	3,95	1,95	-
201	--/--	Elita	El-rek	A ₂ B ₃	VI	460	8,0	3650	3,90	1,75	Elita
202	--/--	I klass	Elita	A ₃	VII	455	7,5	3400	4,10	1,80	El-rek
203	--/--	I klass	Elita	B ₂	I	400	7,5	2300	4,15	1,50	-
204	--/--	I klass	Elita	-	I	410	7,5	2250	4,00	1,45	-
205	--/--	II klass	Elita	-	II	420	7,5	2800	4,10	1,30	-
206	--/--	II klass	Elita	-	II	450	8,0	3100	3,95	1,40	-
207	Qizil cho'l	Elita	El-rek	A ₂ B ₁	VI	500	8,0	3700	3,75	2,10	-
208	--/--	Elita	El-rek	A ₂ B ₃	VI	480	7,5	3550	3,80	2,00	Elita
209	--/--	I klass	El-rek	A ₃	III	470	7,5	3600	3,95	1,95	-
210	--/--	I klass	El-rek	B ₂	VII	490	8,0	4100	3,90	1,90	-
211	--/--	I klass	Elita	-	I	400	7,5	2500	4,00	1,20	-
212	--/--	II klass	Elita	-	I	420	8,0	2800	4,10	1,50	-
213	--/--	II klass	Elita	-	II	450	8,5	3200	3,85	1,65	-
214	Shvits	Elita	El-rek	A ₁ B ₃	I	430	8,0	2600	3,85	1,25	-
215	--/--	Elita	El-rek	A ₂ B ₃	II	470	8,0	3700	3,95	1,80	-
216	--/--	Elita	El-rek	A ₃ B ₃	III	550	8,5	4100	3,80	1,85	-
217	--/--	I klass	El-rek	A ₃	VI	580	8,5	3700	3,75	1,75	-
218	--/--	I klass	Elita	-	VI	560	8,0	3600	3,70	1,90	-
219	--/--	II klass	Elita	-	VI	535	8,0	4250	3,80	1,95	El-rek
220	--/--	II klass	Elita	-	VII	540	8,0	4300	3,85	2,00	El-rek

